

POSTAWY RODZICIELSKIE I ICH WPŁYW NA OSOBOWOŚĆ DZIECKA

OPRACOWAŁA: mgr LIDIA HRAPKOWICZ

WSTĘP

Rodzina stanowi podstawową komórkę społeczeństwa. Jest to instytucja, która zachowuje zawsze swoją wartość dla człowieka, jej aktualność jest nieprzemijająca. Ona to poprzez właściwe jej stosunki wewnątrzrodzinne tworzy więzi społeczne oraz emocjonalne i najskuteczniej uczy jednostkę ich budowania także poza rodziną.

Na kształtowanie się osobowości dziecka pierwszy i podstawowy wpływ wywiera rodzina, a przede wszystkim rodzice. Psychospołeczny wpływ rodziców na potomstwo ma rozległy zasięg i oddziałuje m.in.: na rozwój funkcji poznawczych dziecka, a później na jego osiągnięcia szkolne; na ustalenie się jego równowagi uczuciowej i dojrzałości społecznej; na formowanie obrazu samego siebie oraz na stosunek do siebie i stosunek do grupy rówieśniczej.

Postawę rodzicielską można określić jako występującą u rodziców tendencję do odczuwania dziecka, myślenia o nim oraz zachowania się - werbalnego lub niewerbalnego - w pewien określony sposób, wobec niego.

Każda postawa zawiera trzy elementy – składniki:

- myślowy (np. to taki miły chłopiec),
- uczuciowy (np. radość, miłość),
- element działania (np. przytulanie dziecka).

Postawy rodzicielskie są zazwyczaj plastyczne i podlegają zmianom w miarę, jak zmienia się dziecko w różnych fazach swego rozwoju. Przede wszystkim podlega zmianie stopień i jakość dawanej dziecku swobody oraz stopień i jakość form kontroli.

Postawy rodzicielskie mogą być:

- właściwe – stwarzające odpowiednie warunki psychospołeczne dla prawidłowego rozwoju dziecka,
- niewłaściwe – wpływające ujemnie na kształtowanie się osobowości dziecka.

Podstawowe typy postaw rodzicielskich niewłaściwych i właściwych z wychowawczego punktu widzenia, przeciwstawione parami:

- **odtrącenie – akceptacja,**
- **unikanie – współdziałanie,**
- **nadmierne wymaganie – uznanie praw,**
- **nadmierne ochranianie – przyznawanie dziecku swobody.**

POSTAWY RODZICIELSKIE	RODZICE	DZIECKO
<p>Postawa odtrącająca Mamy z nią do czynienia przy nadmiernym dystansie uczuciowym i dominacji rodziców. Dziecko jest odczuwane jako ciężar, który np. ogranicza ich swobodę czy możliwość robienia szybkiej kariery. Nie lubią dziecka, żywią uczucia rozczarowania, zawodu i urazy wobec niego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – nie okazują uczuć pozytywnych, – demonstrują uczucia negatywne, – otwarcie krytykują dziecko, – mają podejście dyktatorskie, – nie dopuszczają dziecka do głosu, – kierują dzieckiem przez rozkazy, – mają liczne żądania, – stosują surowe kary, – zastraszają dziecko 	<ul style="list-style-type: none"> – agresywne, – nieposłuszne, – kłótlive, – kłamię, – ma zahamowany rozwój uczuć wyższych, – zachowuje się aspołeczne
<p>Postawa akceptująca Polega na przyjęciu dziecka takim, jakie ono jest, z jego cechami wyglądu fizycznego, usposobienia, umysłowymi możliwościami.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – lubią swoje dziecko, – okazują mu miłość, – lubią kontakt z dzieckiem, – dziecko widzą jako godne pochwały, – starają się poznać potrzeby dziecka i zaspokoić je, – dają dziecku potrzebę bezpieczeństwa, – w wypadku pewnych wykroczeń dziecka ganią izolowany fragment jego zachowania, a nie dziecko jako osobę 	<ul style="list-style-type: none"> – nawiązuje trwałe więzi emocjonalne, – potrafi wyrażać uczucia, – przyjacielskie, – miłe, – współczujące, – odważne

<p>Postawa unikająca Występuje przy nadmiernym dystansie uczuciowym rodziców wobec dziecka i ich uległości oraz bierności.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – obojętni uczuciowo, – przebywanie z dzieckiem nie stanowi dla nich przyjemności, – kontakt z dzieckiem jest luźny, albo pozornie dobry, – pozostawiają dziecku zbyt wiele swobody, – zaniedbują dziecko pod różnymi względami, – niedbali i niekonsekwentni w stawianiu wymagań, – obojętni na niebezpieczeństwa jakie mogą dziecku zagrażać, – nie angażują się w sprawy dziecka 	<ul style="list-style-type: none"> – niezdolne do nawiązywania trwałych więzi uczuciowych, – uczuciowo niestałe, – zmienne w swych planach, – skłonne do przechwałek, – niezdolne do wytrwałości i koncentracji w nauce, – nieufne
<p>Postawa współdziałająca Współdziałanie z dzieckiem świadczy o pozytywnym zaangażowaniu na rzecz dobra dziecka, a także polega na wciąganiu i angażowaniu go w zajęcia i sprawy rodziców i domu – odpowiednio do jego możliwości rozwojowych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – aktywni w nawiązywaniu wzajemnych kontaktów, – gotowi do wyjaśniania, – czują przyjemność we wspólnym wykonywaniu czynności, wzajemnej wymianie uwag, obserwacji 	<ul style="list-style-type: none"> – ufne wobec rodziców, – zadowolone z rezultatów własnego wysiłku, – wytrwałe, – zdolne do współdziałania i podejmowania zobowiązań

<p>Postawa nadmiernie wymagająca, korygująca, zmuszająca Nadmierne skoncentrowanie się na dziecku oraz przejawy dominacji w postępowaniu rodziców.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – naginają dziecko do wytworzonego przez nich wzoru, bez liczenia się z jego indywidualnymi cechami i możliwościami, – zakładają dostosowanie dziecka do stawianych wymagań, – zakładają wysokie osiągnięcia dziecka, – stawiają wygórowane wymagania, – ograniczają swobodę dziecka, – nie przyznają dziecku prawa do samodzielności, – krytyczni do poczynań dziecka, – często wyrażają dezaprobatę i gniew, – nie szanują indywidualności dziecka 	<ul style="list-style-type: none"> – nie wieży we własne siły, – niepewne, – lękliwe, – przewrażliwione, – uległe, – nie zdolne do koncentracji
<p>Postawa uznania praw Rodzice uznają prawa dziecka jako równe w rodzinie, bez przeceniania i niedoceniań jego roli.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – pozwalają, by dziecko działało na własną odpowiedzialność, – szanują indywidualność dziecka, – stosują wyjaśnienia i tłumaczenie, – kierują dzieckiem przez delikatne podsuwanie mu sugestii 	<ul style="list-style-type: none"> – lojalne, – solidarne w stosunku do innych członków rodziny, – twórcze

<p>Postawa nadmiernie chroniąca Występuje wtedy, gdy rodzice są nadmiernie skoncentrowani na dziecku, ale posiadają cechę uległości.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – mają bezkrytyczne podejście do dziecka, – uważają dziecko za wzór doskonałości, – są przesadnie opiekuńczy i nadmiernie pobłażliwi, – rozwiązują za dziecko trudności, – nie doceniają możliwości dziecka, – utrudniają samodzielność, – ograniczają swobodę dziecka, – izolują dziecko np. od rówieśników, – nadmiernie zaabsorbowani zdrowiem dziecka, – tolerują zachcianki i niewłaściwe zachowania dziecka 	<ul style="list-style-type: none"> – ma opóźnioną dojrzałość społeczną, – zależne od matki, – bierne, – uступliwe lub nadmiernie pewne siebie, – zarozumiałe, – niepewne i zaniepokojone, gdy jest bez rodziców, – nastawione egoistycznie
<p>Postawa rozumnej swobody W miarę dorastania rodzice dają dziecku coraz szerszy zakres swobody i pozwalają na pracę lub zabawę z dala od nich. Potrafią utrzymać autorytet i kierować dzieckiem w takim zakresie, w jakim jest to pożądane.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – troszczą się o zdrowie i bezpieczeństwo dziecka, – dążą do unikania zarówno fizycznych zagrożeń, jak i emocjonalnych urazów, – są obiektywni w ocenie istniejącego ryzyka 	<ul style="list-style-type: none"> – zdolne do współdziałania z rówieśnikami, – uspołecznione, – pomysłowe, – w miarę pewne siebie

PODSUMOWANIE

Rodzice przejawiający właściwe postawy wobec dziecka z chęcią otaczają je troskliwą opieką, dostrzegają i zaspokajają jego potrzeby, wykazują dużo cierpliwości i gotowości tłumaczenia i wyjaśniania. Łatwo też nawiązują kontakt z dzieckiem. Kontakt ten jest przyjemny dla obu stron i oparty na uczuciu wzajemnej sympatii i zrozumieniu. Są zdolni do obiektywnej oceny dziecka dzięki możliwości zachowania odpowiedniego dystansu wobec niego i akceptacji jego osoby takiej, jaką ona jest.

PRZYKŁAD

Jak reagują rodzice o odmiennych typach postaw?

Uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną.

- postawa nadmiernie chroniąca – przypisywanie winy nauczycielowi,
- postawa nadmiernie wymagająca – przypisywanie winy zawsze dziecku bez wnikania jak to się stało, czynienie wymówek, zastrzeganie dotychczasowych rygorów i ograniczeń,
- postawa odrzucająca – dziecko dostaje lanie, a nawet zapowiedź, że zostanie oddane do zakładu, bo rodzice już go mają dosyć,
- postawa unikająca- rodzice nawet nie zajrzą do dzienniczka, bo to co dzieje się z dzieckiem w szkole, niewiele ich interesuje.

BIBLIOGRAFIA

1. **„Rodzina i dziecko”** - praca zbiorowa pod redakcją Marii Ziemskiej;
Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa 1980 r.
2. **„Psychologia wychowawcza”** - Maria Przetacznikowa, Ziemowit Włodarski”;
Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa 1983 r.
3. **„Podstawy psychologii dla nauczycieli”** - Jan Strelau, Andrzej Jurkowski, Zygmunt Putkiewicz;
Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa 1975 r.
4. **„Psychologiczna analiza wadliwych postaw społecznych młodzieży”** - Kazimierz Pospiszyl;
Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa 1973 r.
5. **„Rodzina w świetle psychologii”** - Józef Rembowski;
Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne; Warszawa 1978 r.